

MAMLAKATIMIZDA INSON HUQUQLARI VA ERKINLIKLARINING HUQUQIY NAZARIYALARI

Akramova Sevinch Ortiqjon qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro munosabatlar fakulteti

1-bosqich talabasi

+998978201666

Akramovasevinch1666@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10243117>

Annotatsiya: Ushbu maqolada yangilanayotgan O'zbekistonda inson huquq va erkinliklariga doir katta o'zgarishlar, fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlar hamda inson huquqlari va manfaatlarini so'zsiz ta'minlash shuningdek, ushbu soha bo'yicha qabul qilinayotgan yuridik hujjatlar kabi masalalarga alohida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: qonun, sud tizimi, davlat, huquq, investitsiya, konstitutsiya, strategiya, kodeks, fuqarolik, gender tenglik.

Hozirgi davrda inson huquqlari to'g'risidagi masala tashvishini qilmaydigan mamlakat topilmasa kerak. Tarixda ham inson o'z huquqlari uchun kurashmagan davr bo'lmagan. Erkinlik g'oyasini adolatsizlik va zo'ravonlik hukm surgan hayotning o'zi dunyoga keltirdi. Kishilarning o'z huquqlari uchun kurashi jarayonida insonning munosib hayot kechirishga huquqi yoqlangan ko'plab g'oyalar, nazariyalar va ta'limotlar yuzaga keldi va rivojlandi. Har qanday davlat aholisi nafaqat ana shu davlat fuqarolaridan, qolaversa, u yoki bu sabablarga ko'ra unda vaqtincha yashab turgan yoki doimiy yashayotgan kishilardan ham iborat bo'ladi.

O'zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari Konstitutsiya va qonunlar tomonidan himoya qilinadi. O'zbekiston Konstitutsiyasi inson huquq va erkinliklarini qo'llaydi va har bir vatandoshning huquq va erkinliklarini himoya qiladi. Inson huquqlari va erkinliklari O'zbekiston Konstitutsiyasining 16-moddasida keltirilgan. Bu modda, har bir vatandoshning inson huquq va erkinliklariga ega bo'lishi ta'minlanadi. Inson huquqlari va erkinliklari shu jumladan quyidagi mavzularda himoya qilinadi:

1. Hayot, sog'lomlik va xavfsizlik: Har bir vatandoshning hayoti, sog'lomligi va xavfsizligi himoya qilinadi.
2. Huquqiy himoya: Har bir vatandaşning huquqiy himoyasi ta'minlanadi.
3. Qonun ustuvorligi: Qonun ustuvorligi prinsipi amalga oshiriladi.
4. Adolatsizlikni oldini olish: Adolatsizlikni oldini olish prinsipi amalga oshiriladi.
5. Din va vijdon erkinligi: Har bir vatandaşning din va vijdon erkinligi ta'minlanadi.
6. Fikr erkinligi: Har bir vatandaşning fikr erkinligi ta'minlanadi.
7. To'g'ri yarg'ilash: Har bir vatandaşning to'g'ri yarg'ilashi ta'minlanadi.
8. Jamiyat a'zoligi: Har bir vatandaşning jamiyat a'zoligi ta'minlanadi.
9. Milliy va jinsiy tafakkur erkinligi: Har bir vatandaşning milliy va jinsiy tafakkur erkinligi ta'minlanadi.
10. Milliyatlararo aloqalar: Milliyatlararo aloqalar qo'llanadi va har bir vatandaşning milliyatlararo aloqalari ta'minlanadi.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi XX asrning eng muhim hujjatlaridan biridir. U 350 dan ortiq tilgan tarjima qilingan. Deklaratsiya qabul qilinganiga 75 yil bo'lganiga qaramasdan,

bugungi kungacha u davlatlar, shaxslar va nodavlat tashkilotlarning inson huquqlari sohasidagi faoliyatining asosi hisoblanadi. Mazkur hujjat dunyoning deyarli barcha mamlakatlari tomonidan ratifikatsiya qilingan va boshqa hech qaysi xalqaro hujjat bunday sharafiga da'vo qila olmaydi. Chunki unda sayyoramizda yashayotgan har bir insonning, u qaerda tug'ilgani, yashayotgani, qaysi millatga mansubligi, qanday tilda so'zlashishi, diniy e'tiqodidan qat'i nazar, bir xil huquq va erkinliklarga ega ekani belgilangan. 1948 yil 10 dekabrda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi bugungi kunda ma'lum bo'lgan inson huquqlari tushunchasining tub mohiyatini ochib berdi. Deklaratsiya turli siyosiy tizimlarga ega bo'lgan davlatlarda inson huquqlarini bir xilda tushunish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratib, inson huquqlari sohasida standartlashtirishga asos soldi. {1}

O'zbekistondagi inson huquqlari to'g'risidagi ma'lumotlarni sarhisob qilib, quyidagicha xulosa qilishimiz mumkin:

- Inson huquqlari bo'yicha qonunchilik shakllantirildi;
- Mamlakatda inson huquqlarini ta'minlashning institutsional mexanizmlari yaratildi;
- Davlat inson huquqlari sohasida xalqaro hamkorlikni amalga oshirmoqda;
- Inson huquqlari bo'yicha ta'lim va ma'rifat amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonda inson huquqlari va erkinliklari himoya qilinishi uchun qonunlar va tadbirlar bor. Masalan: 1. Itimoiy himoya: O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy himoya qilishni ta'minlash maqsadida, "Ijtimoiy himoya sohasida ishlashning yuqori ko'rsatkichli tizimini takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qonun qabul qilingan. 2. Bolalar huquqlari: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan "Bolalar huquqlarini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon qabul qilingan. Bu Farmon orqali, bolalar huquqlarini ta'minlash uchun tadbirlar amalga oshiriladi.

Eng muhimi -har bir vatandoshimiz Konstitutsiyaviy islohotlarga daxldor bo'lishi va "Bu - mening Konstitutsiyam" deb yuksak g'urur iftixor bilan ayta olishi kerak. Inson huquqi va erkinliklarini ishonchli himoya qilish davlatning Konstitutsiyaviy majburiyati sifatida belgilangan. So'nggi yillarda sud -huquq tuzilishida adolat o'rnatish bo'yicha quyidagi ishlar qilinadi. Respublikamiz prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2022-yil 29-yanvardagi "2022-2026 -yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni keyingi yillarda "Inson qadri uchun" tamoyili asosida xalqimizning farovonligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarni transformatsiya qilish va tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, inson huquqlarini va manfaatlarini so'zsiz ta'minlash hamda faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash maqsadida qabul qilindi. Bundan tashqari bu Konstitutsiyamizning 43-moddasida ham o'z ifodasini topgan "Inson huquqlarini yuqori darajada ta'minlash demokratik davlat qurishning muhim asoslaridan biri hisoblanadi "Taraqqiyot strategiyasi eng muhim ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va huquqiy munosabatlarni qamrab olgan. Strategiyaning o'n beshinchi maqsadi davlat organlari va mansabdor shaxslarning faoliyati ustidan samarali sud nazoratini o'rnatish hamda fuqaro va tadbirkorlik sub'yektlarining odil sudlovga erishish darajasini oshirishga bag'ishlandi. {2}

Inson huquqlari va erkinliklari O'zbekistonda juda muhimdir va ularni ta'minlash uchun qonunlar va tadbirlar amalga oshiriladi. Shu sababli, har bir vatandoshning huquq va erkinliklariga ega bo'lishi va ularni bilishlari zarurdir.

References:

1. <http://pravacheloveka.uz/oz/news/m10976>
2. <https://zenodo.org/records/8342366> Sharapova Naima Zohid qizining “O‘zbekistonda inson huquqlari va erkinliklarining huquqiy asoslari” maqolasidan.

INNOVATIVE
ACADEMY